

Direktoratet for e-helse
Postboks 221 Skøyen
0213 OSLO

Dykkar ref.
22/42

Vår ref.
22/139-1/ANLA

Dato
01.03.2022

Høyringsfråsegn om prinsipp for kopling mellom Helse-Noreg og andre løysingar i marknaden

Språkrådet viser til høyringsdokumentet frå Direktoratet for e-helse om vurdering av prinsipp for kopling mellom Helse-Noreg og andre løysingar i marknaden.

Språkrådet stør initiativet til å utforme felles prinsipp for samordning. Digitaliseringsarbeidet som no går føre seg i helsesektoren, har store språkpolitiske følgjer. I ein så stor sektor som helsesektoren kan det vere ei utfordring at det språklege landskapet blir fragmentert og til dels uoversiktleg. Språkarbeidet må koordinerast og samordnast.

Dersom innbyggjarane skal ha enkel tilgang til helseopplysningar og sjølvbeteningsløysingar frå den offentlege helsetenesta, må dei forstå informasjonen dei får, og dei må fritt kunne velje bokmål eller nynorsk i løysingane. Elles vil prinsippa bryte med den vedtekne språkpolitikken i Noreg og vere i strid med den nye språklova¹. Løysingane må òg ta omsyn til språkbrukarar som har rettar etter andre regelverk, til dømes brukarar av samiske språk og norsk teiknspråk.

Eitt av føremåla med språklova er å sikre gode tenester til innbyggjarane frå det offentlege. I denne høyringsfråsegna vil Språkrådet vise korleis det kan takast omsyn til dei språklege rettane til innbyggjarane når dei fire prinsippa som er nemnde i høyringsdokumentet, skal utformast. Vi vil peike på at føremålsparagrafen og paragrafane som gjeld klarspråk, minoritetsspråk og veksling mellom bokmål og nynorsk, legg føringar for dei fire prinsippa.

Språkrådet vil særleg løfte fram pliktene som statsorgan har etter §§ 14 og 15 i språklova:

- § 14 seier at sjølvbeteningsstenester skal vere tilgjengelege på nynorsk og bokmål samtidig. Paragrafen legg såleis føringar for både oversiktsprinsippet, personvernprinsippet og verktøyprinsippet, som alle handlar om å ta i bruk digitale verktøy og registrere informasjon.

---

¹ [Lov om språk \(språklova\)](#)

- § 15 seier at statsorgan skal kommunisere med ein innbyggjar på det norske skriftspråket som personen sjølv ønskjer. Paragrafen legg føringar for informasjonsprinsippet.

Språkrådet ber om at prinsippa for kopling mellom Helse-Noreg og andre løysingar i marknaden blir utforma på ein måte som gjer at digitaliseringa i helsesektoren blir gjennomført i tråd med språkpolitiske mål. Vi meiner dei språklege krava bør kome tydeleg fram i tekstane som handlar om mål og grunngjeving for dei ulike prinsippa. Det er særleg aktuelt å knyte språkkrav til prinsipp 4 – informasjonsprinsippet og til prinsipp 1 – oversiktsprinsippet.

Bakgrunn for innspelet frå Språkrådet

Språkpolitikken er sektorovergripande

Regjeringa la i mai 2020 fram Prop. 108 L (2019–2020) *Lov om språk (språklova)*². Lova vart vedteken av Stortinget våren 2021 og tok til å gjelde 1. januar 2022. Lova har som føremål å styrkje norsk språk og fremje likestilling mellom bokmål og nynorsk. Lova skal òg sikre vern og status for dei andre språka som staten har ansvar for: kvensk, romani, romanes, samiske språk og norsk teiknspråk.

Språkrådet er statens forvaltningsorgan i språkspørsmål og følgjer opp den norske språkpolitikken på oppdrag frå Kulturdepartementet. Språkrådet skal føre tilsyn med korleis dei som har plikter etter lova, praktiserer og etterlever rettsreglane, og rettleie om kva som skal til for å styrkje, fremje og verne dei språka som lova omfattar.

Språkpolitikken er sektorovergripande og skal verke i alle delar av samfunnet. Det inneber at kvar sektor har ansvar for å ta språkpolitiske omsyn i utforminga og gjennomføringa av eigen sektorpolitikk.

Sektorar som har mykje å seie for offentleg tenesteyting til innbyggjarane, har eit spesielt ansvar for å definere og følgje opp språkpolitikken på sine felt. I språklovsproposisjonen blir helsesektoren peika på som eit strategisk viktig område for at norsk skal vere eit fullverdig og samfunnsberande språk.

Dersom alle skal få gode og likeverdige helsetenester, må helsesektoren følgje språklova. Til dømes må sektoren sikre at både innbyggjarar som brukar bokmål og innbyggjarar som brukar nynorsk, får tilgang til e-helseløysingar og andre tenester på sitt eige språk. Offentlege organ pliktar dessutan å bruke eit klart og korrekt språk når dei kommuniserer med innbyggjarane.

Dette seier språklova³

Direktoratet for e-helse er omfatta av språklova, jf. § 3 første ledd bokstav a.

Dersom tydelege språkkrav blir knytte til prinsippa, vil det vere med på å sikre innbyggjarane gode, tilgjengelege og likeverdige e-helseløysingar. Språkrådet rår direktoratet til å ta særleg omsyn til følgjande føresegnar i lova når prinsippa skal utformast:

- ❖ § 1 seier at offentlege organ skal ta eit særleg ansvar for å bruke, utvikle og styrkje norsk språk, både bokmål og nynorsk, og språkpolitikken skal fremje reell jamstilling mellom dei to skriftspråka. Det offentlege har eit særleg ansvar for å fremje det minst bruka skriftspråket,

---

² [Prop. 108 L \(2019–2020\) \(regjeringen.no\)](#)

³ [Språklov - Språklov \(sprakradet.no\)](#)

nynorsk. Offentlege organ skal òg ta ansvar for å bruke, utvikle og styrkje samiske språk og verne og fremje dei nasjonale minoritetsspråka kvensk, romani, romanes og norsk teiknspråk.

- ❖ § 4 seier at norsk er det nasjonale hovudspråket i Noreg, og at bokmål og nynorsk er likeverdige språk som skal kunne brukast i alle delar av samfunnet.
- ❖ § 9 seier at offentlege organ skal kommunisere på eit klart og korrekt språk som er tilpassa målgruppa.
- ❖ § 14 seier at statsorgan skal gjere skjema og andre sjølvbeteningstenester tilgjengelege på bokmål og nynorsk samtidig.
- ❖ § 15 slår fast at statsorgan skal kommunisere med ein innbyggjar på det skriftspråket (bokmål eller nynorsk) personen sjølv ønskjer.

Digitalisering, teknologi og terminologiarbeid

I språklovsproposisjonen står det mellom anna at digitaliseringa av offentleg sektor har aktualisert behovet for terminologiarbeid, og at det finst svært lite terminologi tilgjengeleg på nynorsk. Her blir helsesektoren peika på som eit strategisk viktig område saman med tre andre nøkkelsektorar. Vidare står det at IKT-system må fungere for fleire språk enn bokmål:

Digitaliseringa av staten fører med seg at viktige dokument i dag ofte er utforma som digitale sjølvbeteningstenester. Det er derfor heilt nødvendig for å oppnå føremålet med språklova at det offentlege ikkje nyttar IKT-system som blir låste til å handtere språkfunksjonar på bokmål (og til dømes hindrar at samiske språk og nynorsk kan brukast i slike dokument). Departementet understrekar at for å oppfylle språklova på teknologinøytralt vis må det offentlege ha eit språkteknologisk basert system som ikkje diskriminerer nynorsk.⁴

Vi minner om at målet om å etablere eit felles og einskapleg språk og likeverdige tenester i sektoren, berre blir nådd dersom ulike løysingar og tenester fungerer både på bokmål og nynorsk til same tid.

Klarspråk og brukartilpassing

Klart språk i informasjon frå offentleg sektor er ein føresetnad for at innbyggjarane skal kunne delta fullt ut i samfunn og demokratiske prosessar.

Klart språk har fått ein eigen paragraf i språklova. Klarspråkparagrafen slår fast at alle offentlege organ skal bruke eit språk som er klart, korrekt og tilpassa målgruppa. Paragrafen skal sikre at alle i Noreg får god informasjon om rettane og pliktene sine. Klart språk gjer dialogen mellom det offentlege og innbyggjarane lettare, og det er grunnleggjande for å bygge tillit til offentleg sektor.

Fordi helsesektoren har eit særleg ansvar for å følgje opp språkpolitikken, er helsevesenet nemnt spesielt i proposisjonen til språklova: «Helsevesenet må snakke med pasienten på eit språk pasienten forstår, både i personlege møte og når innbyggjarane sjølve kan «administrere» eiga helse på nett. Viss ikkje kan helse stå på spel.» Altså har pasientar og andre brukarar rett til å forstå informasjon som kan vere viktig for helse deira.

Klart språk har lenge vore brukt som eit verktøy for å nå målet om ei helseteneste som set pasienten i sentrum: Mellom anna skal pasientar ha tilgang til eigne helseopplysningar og kunne medverke i val som gjeld helse deira. Ei kartlegging av helsekompetansen i folkesetnaden⁵ viser likevel at ein stor del av innbyggjarane har problem med å finne, forstå og bruke helseinformasjon. Når sektoren investerer i

---

⁴ [Prop. 108 L \(2019–2020\) \(regjeringen.no\)](#), s. 131

⁵ [HLS19-rapport_Befolkningens helsekompetanse del I \(helsedirektoratet.no\)](#)

digitale løysingar, må ein bruke prinsipp om klart språk⁶. Sektoren vil få meir ut av investeringane, og det blir enklare for innbyggjarane å gjere kloke val.

Avsluttande kommentarar

Avslutningsvis vil Språkrådet trekkje fram at styresmaktene skal vere eit godt føredøme, også språkleg. Språklovsproposisjonen slår fast at det offentlege «skal føre eit språk som gjer at innbyggjarane kjenner rettane og pliktene sine og kan ta gode og informerte val», og at kravet om god språkleg kvalitet også gjeld for digitale tenester.

Proposisjonen viser også til at Meld. St. 27 (2015–2016) *Digital agenda for Norge. IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet* slår fast at interessene til brukarane skal stå i sentrum i digitaliseringspolitikken, at tenestene skal vere gode, heilskaplege og brukarvenlege, og at digitale tenester skal sikre deltaking for alle borgarane i samfunnet. Det må vere like sjølvstøtt å nytte eit godt og forståeleg bokmål og nynorsk i digitale kanalar som i andre kommunikasjonskanalar, slik at innbyggjarane på ein trygg og enkel måte kan orientere seg og forvalte rettane og pliktene sine.

Skal innbyggjarane kunne flytte seg enkelt mellom dei ulike digitale helsetenestene og oppleve samanheng på tvers av nasjonale, regionale og lokale løysingar, må valet deira av skriftspråk, bokmål eller nynorsk, bli registrert og respektert på tvers av løysingane og på tvers av primær- og spesialisthelsetenesta. Språklege rettar set brukaren i sentrum og sikrar likeverdige tenester fordi det er med å flytte makt frå behandlar til pasient.

Vennleg helsing
Åse Wetås
direktør

Marianne Aasgaard
fungerende seksjonssjef

Brevet er elektronisk godkjent og blir sendt utan underskrifter.

Mottakarar:

Direktoratet for e-helse

Postboks 221 Skøyen 0213

OSLO

---

⁶ [Klart språk i digitale løsninger \(ks.no\)](#)